

Nr 43.

Ankom till riksdagens kansli den 2 juni 1924 kl. 8 f. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utarbetande av en lagstiftning om driftsnämnder.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft till lagutskott hänvisade motionen nr 106 i första kammaren av herrar *Wigforss, Möller, Gustaf Nilsson* i Kristianstad, *Sandler och Olsson* i Göteborg samt motionen nr 194 i andra kammaren av herrar *Johanson* i Stockholm, *Branting, Larsson* i Västerås, *Hansson* i Stockholm, *Thorsson, Eriksson* i Grängesberg, *Anderson* i Råstock, *Engberg och Sävström*.

I motionerna, vilka äro lika lydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av en lagstiftning om driftsnämnder i huvudsaklig överensstämmelse med de grundlinjer, vilka framlagts i ett av kommittén för utredning angående den industriella demokratiens problem den 31 mars 1923 avgivet förslag till lag om driftsnämnder, med iakttagande tillika av i motionerna upptagna tilläggsförslag.

Den i motionerna omnämnda kommittén för utredning angående den industriella demokratiens problem tillsattes enligt beslut av Kungl. Maj:t den 22 juni 1920. I de direktiv för kommitténs arbete, som därvid i ett yttrande till statsrådsprotokollet angävos av dåvarande statsministern, framhölls, att under de senaste åren i olika länder och från skilda håll givits uppslag till en nygestaltning av förhållandet inom industrien och jämförliga företag mellan produktionsmedlens ägare, produktionens tekniska ledare och de i produktionen i olika ställningar medverkande, varigenom åt dessa sistnämnda grupper skulle beredas ett tryggt inflytande på vederbörande företags förvaltning och allmänna utveckling samt därigenom främjas en nu ofta saknad solidaritet hos industriens arbetare med den produktion, som deras arbete skapade. Efter erinran, att genom fackföreningarnas växande inflytande på arbetsvillkoren och genom kollektivavtalens allt vidsträcktare utbredning arbetsgivarens allenarådande så vitt rörde arbetsvillkoren redan i hög grad beskurits, anförde statsministern, att den industriella demokratiens erbjudande sig som en komplettering till fackföreningarnas strävanden att tillvarataga sina medlemmars intressen, men måste den på samma gång genom själva sin organisatoriska form fästa arbetarna närmare vid produktionen och sålunda i hela samhällets

Direktiven för kommittén för utredning angående den industriella demokratiens problem.

intresse skapa en ny sporre till densammes ökning. Genom att så att säga inifrån få följa företagets förvaltning samt erhålla inflytande på dess utveckling och förkovran kunde arbetaren och tjänstemannen på ett annat sätt än förr åter börja känna arbetets glädje. Ingen, som på allvar sökte sätta sig in i frågans innebörd, kunde förneka den djupa rättvisan i att de arbetare, som ägnade all sin arbetskraft åt ett företag, även borde hava medinflytande på företagets drift med minst lika god rätt som de, vilka i detsamma insatt något av sitt kapital. En utgångspunkt vid behandlingen av problemet måste emellertid vara hänsynen till att produktionen icke genom de nya anordningarna i driftsledningen ginge tillbaka, utan tvärtom kunde förväntas bliva ökad, ej minst genom att många anledningar till dess störande bleve i ett tidigt stadium förebyggda. Såsom det centrala i frågan framstode dock alltid spörsmålet om arbetar- och tjänstemannapersonalens medinflytande å vederbörande företags ekonomiska och tekniska förvaltning. För att icke i utredningen skulle indragas frågor, vilka med större fördel kunde behandlas och lösas fristående — såsom exempelvis spörsmålet om en förhandlingsordning mellan personalen och ledningen vid statens affärsdrivande verk — borde utredningen icke omfatta företag, som ägdes och förvaltades av staten eller kommuner, utan begränsas till sådan produktion, som nu leddes av enskilda eller bolag.

*Innehållet i
kommitténs
förslag till lag
om drifts-
nämnder.*

Det av kommittén den 31 mars 1923 avgivna förslaget till lag om driftsnämnder, vilket i motsats till vad som förutsattes vid kommitténs tillsättande jämväl har avseende å statens och kommunernas arbetare, innehåller bl. a. följande:

Lagförslaget är avsett att äga tillämpning å företag inom industri och hantverk. — Såsom driftsnämndernas huvudsakliga uppgifter angivas, att bereda arbetarna vidgad insikt i produktionen och ökad förmåga till aktiv verksamhet för dess främjande samt för åvägabringande av en förbättrad samverkan emellan företagens arbetare och ledning. — Inrättandet av driftsnämnder skall ej vara obligatoriskt, utan vara beroende av att beslut därom med viss kvalificerad majoritet fattats i fackförening eller verkstadsklubb av arbetare vid företaget, vilka organiserat sig i dylik förening eller klubb, ansluten till organisation, som omfattar arbetare från hela riket eller viss del därav inom samma fack eller industri. Vidare skall en ytterligare förutsättning för driftsnämnds inrättande vara, att minst 25 arbetare (organiserade eller oorganiserade) äga full sysselsättning vid respektive företag. Den kvalificerade majoritet, som erfordras för giltighet av beslut inom fackförening eller verkstadsklubb om driftsnämnds tillsättande, är, att i omröstningen skall hava deltagit minst hälften av i företaget anställd arbetare (inclusive oorganiserade sådana), och att beslutet skall hava biträtts av minst $\frac{3}{4}$ av de i omröstningen deltagande. — I företag, där 5—24 arbetare äga full sysselsättning, må av vid företaget anställda fackorganiserade arbetare kunna under enahanda villkor och i samma ordning,

som nyss sagts, beslutas utseende av, i stället för driftsnämnd, tvenne ombud för arbetarna att sammanträda med arbetsgivaren eller dennes ombud, varvid i tillämpliga delar skall gälla vad om driftsnämnd stadgats. — Till arbetare räknas även kontorspersonal, men ej verkmästare, förman eller annan överordnad. — Medan vederbörande arbetsgivare har att utse högst tre ledamöter i driftsnämnd, skola de arbetare, som äro anslutna till den vid företaget förefintliga arbetarorganisationen, hava att bland sig välja minst tre, högst nio ledamöter i nämnden. I händelse av bristande enighet mellan arbetsgivaren och arbetareorganisationen angående driftsnämndens storlek bestämmer arbetsrådet om antalet representanter i driftsnämnden för vardera parten. — Val till driftsnämnd sker för kalenderår. — Till ledamöter å arbetarsidan skola såvitt möjligt väljas arbetare över 23 års ålder, vilka under minst ett år före valtillfället varit anställda i företagets tjänst. Representanterna för arbetsgivaren böra utses så, att driftsnämnden genom dem tillförsäkras erforderliga tekniska och ekonomiska insikter. — Driftsnämnden utser inom sig ordförande. — För beslutsmässighet inom nämnden erfordras närvaro av mer än halva antalet ledamöter. — Vid sammanträdena, vilka skola hållas en gång varje månad, där icke driftsnämnden själv annorlunda bestämt, skall protokoll föras. — Ledamot av driftsnämnd äger åtnjuta skäligt, av driftsnämnden fastställt årsarvode å högst 100 kronor ävensom, då sammanträde enligt arbetsgivarens bestämmande eller av tekniska skäl hålles å ordinarie arbetstid, ersättning för därigenom mistad arbetsförtjänst; och skall arbetsgivaren hava att bestrida arvoden och ersättning till nämndens ledamöter ävensom övriga med nämndens sammanträden förenade nödvändiga utgifter. Av arbetareorganisation vald ledamot av driftsnämnd må icke skiljas från sin anställning vid företaget med mindre tvingande skäl därtill föranleda. I händelse av tvist härutinnan, som ej kan av driftsnämnd biläggas, skall anmälan om förhållandet av driftsnämnden göras hos vederbörande förbundsorganisationer.

Rörande driftsnämnds åligganden jämte arbetsgivares skyldigheter gent emot driftsnämnderna innehåller lagförslaget, förutom vissa föreskrifter i arbetarskyddshänseende, följande i 16—18 §§ av lagförslaget inrymda bestämmelser:

16 §.

1 mom. Driftsnämnden åligger att tillvarataga arbetarnas tekniska erfarenheter och insikter, så att dessa i möjligaste mån komma produktionen till godo, ävensom att utveckla arbetarnas förmåga till aktiv verksamhet i produktionen.

Arbetsgivaren åligger att bereda driftsnämndens ledamöter tillfälle att taga kännedom om produktionstekniken vid företaget och att lämna härför erforderliga upplysningar samt att, i den mån så utan särskild kostnad eller uppenbar olägenhet kan ske, inför driftsnämnden klargöra produktionsprocessen,

dock att arbetsgivare icke är pliktig visa eller omtala sådana tekniska anordningar eller rön, vilkas uppenbarande kan medföra skada för företaget.

Driftnämnden bör, i den mån så ske kan, bereda arbetarna inom företaget tillfälle till ökad kunskap angående det arbete de utföra, ävensom angående företagens tekniska organisation.

2 mom. Driftnämnd skall, i den mån så ske kan, beredas tillfälle att avgiva yttrande ifråga om förändringar i de tekniska anordningarna inom företaget. Nämnden äger rätt att, när den så finner påkallat, till arbetsgivaren inkomma med yttrande eller förslag i tekniska frågor berörande företaget.

17 §.

1 mom. Driftnämnden skall verka för bästa möjliga ekonomi i driften, såsom undvikande av slöseri med arbetskraft, råmaterial, bränsle, drivkraft, verktyg, maskiner och inventarier, driftsmaterialier och förbrukningsartiklar m. m. För den skull äger nämnden rätt att av arbetsgivaren, där så är möjligt, erhålla erforderligt material för beräkning av driftskostnaderna och i övrigt för bedömning av hithörande förhållanden. Det åligger arbetsgivaren att efter framställning från driftnämnden i detta hänseende lämna erforderliga förklaringar. Driftnämnden äger dock icke kräva kännedom om sådana ekonomiska förhållanden, som hänföra sig till arbetsgivarens allmänna affärsställning, eller vilkas uppenbarande kan medföra skada för företaget.

2 mom. Driftnämnden skall, i den mån så ske kan, av arbetsgivaren beredas tillfälle att avgiva yttrande ifråga om avsevärda förändringar i de ekonomiska förhållandena inom företaget. Nämnden äger rätt att, när den så finner påkallat, till arbetsgivaren inkomma med yttrande eller förslag i ekonomiska frågor berörande företaget.

3 mom. Arbetsgivaren skall en gång var tredje månad lämna driftnämnden en redogörelse över företaget och affärernas allmänna läge och gång.

18 §.

1 mom. Driftnämnd åligger att till produktionens säkerställande och främjande verka för ett gott förhållande mellan företagens arbetare och arbetsledningen, och äger driftnämnden att upptaga till behandling alla sådana frågor, vilka beröra arbetarna personligen i deras förhållande till företaget, och icke falla under ifrågakommande arbetareorganisationens givna verksamhetsområde, samt däröver avgiva yttranden och förslag.

2 mom. Där avskedande av arbetare ägt rum eller ifrågasättes under omständigheter, som kunna tolkas såsom kränkning av föreningsrätten eller avskedandet eljest kan anses såsom oberättigat, må driftnämnden, på begäran av arbetareorganisation inom företaget, varom i 2 § förmåles, avgiva yttrande i ärendet. Där arbetsgivare finner sig icke kunna godkänna sådant nämndens yttrande, må ärendet hänskjutas till vederbörande förbundsorganisationer.

3 mom. Där inskränkning i driften finnes nödvändig, skall arbetsgivaren snarast möjligt, innan åtgärd vidtages, giva driftsnämnden meddelande härom. Där i sammanhang med driftsinskränkningen avskedande av arbetare av arbetsgivaren ifrågasättes, må driftsnämnden i ärendet avgiva yttrande och förslag. Där arbetsgivare icke finner sig kunna godtaga sådant driftsnämndens yttrande eller förslag, må ärendet hänskjutas till vederbörande förbundsorganisationer.

Av de nu återgivna bestämmelserna i lagförslaget framgår, att åt driftsnämnderna ej avses någon beslutanderätt, i vad angår ledningen av företagen, utan endast en rådgivande ställning.

Slutligen innehåller lagförslaget straffbestämmelser å böter eller fängelse för ledamot i driftsnämnd, som under den tid han innehar sådan befattning eller under därpå närmast följande två år obehörigen använder sig av eller yppar fabrikationssätt, anordning, affärsförhållande eller annat, varom han i denna sin befattning erhållit kännedom och som han vet utgöra en arbetsgivarens yrkeshemlighet.

I sin allmänna motivering till förslaget har kommittén framhållit, att detsamma icke vore ett försök att lösa den industriella demokratiens problem, utan innebure allenast vissa *förberedande åtgärder*, varigenom förutsättningar för en eventuell vidare utveckling kunde bringas att klarna och uppmärksamheten inriktas på de viktiga problem, som här väntade sin lösning. Det framlagda förslaget vore sålunda icke något försök att på lagstiftningens väg skaffa arbetarna »medbestämmanderätt över industrien» eller »tryggt inflytande på vederbörande företags förvaltning och allmän utveckling». Det vore i stort sett ingenting annat än en *förhandlingsordning* mellan arbetsgivare och fackföreningar rörande en rad för båda parterna betydelsefulla problem, som dessa tidigare i regel undvikit att diskutera, jämte bestämmelser om tillhandahållande av vissa fakta och upplysningar för att åt förhandlingarna giva nödigt underlag. Förslaget vore liktydigt med en av lagstiftningen öppnad dörr, genom vilken fackföreningsrörelsen, om den så ville, genom att vid respektive företag påkalla tillsättande av driftsnämnder kunde träda i beröring med produktionens problem på ett annat sätt än hittills. Den naturliga förutsättningen för en framgångsrik lagstiftning på detta område vore emellertid, att icke blott behovet av en förändring gjort sig känt på det ifrågasvarande området utan även de föreslagna åtgärderna uppbyres av en tillräckligt stark opinion bland de närmast intresserade eller i alla händelser icke bland dem möttes med likgiltighet, misstänksamhet eller ovilja. Skulle ömsesidig vilja till samverkan definitivt saknas, betydde det, att den föreslagna vägen visat sig oframkomlig och att problemet finge tagas upp till behandling med andra medel och i annan ordning. Emot de med förslaget förknippade möjliga risker, för vilka man ryggade tillbaka — kanske icke på grund av de föreslagna omedelbara åtgärderna, men då man hörde

*Kommitténs
allmänna
motivering.*

dem framställas såsom inledande steg till en utveckling, som ingen kunde överblicka — finge man väga den bistra verkligheten omkring oss, de faktiska riskerna i ett såsom i längden ohållbart allmänt betecknat tillstånd. Från denna utsiktspunkt skulle fackföreningsrörelsens strävan efter inflytande över industrien, arbetarklassens alltmera vaknande intresse för produktionen kanske, för att bruka ett berömt gammalt ord, te sig, icke såsom en fara, utan som en möjlighet till räddning ur en stor fara för näringsliv och samhälle.

*Reservation
inom
kommittén.*

Kommitténs ifrågavarande betänkande är ej enhälligt. Skiljaktiga meningar hava sålunda anförts av fem ledamöter. Fyra av dessa (Gunnar Dillner, B. Almgren, H. G. Hammar och Chr. Storjohann) hava förenat sig om ett principuttalande av innehåll, att de under kommittéarbetet kommit till den bestämda övertygelsen, att en lagstiftning på detta område ej vore nödig, utan till och med, synnerligast under nu rådande tryckta förhållanden inom industrien, direkt skadlig. En successiv utveckling av de allmänna bestämmelserna i kollektivavtalen har syntts dessa ledamöter vara den lösning, som riktigast och måhända även raskast skulle föra till det önskade målet, en förtroendefull samverkan mellan arbetare och arbetsgivare inom samma företag. En ledamot åter (Johan-Olov Johansson) har såsom sin mening uttalat, att den föreslagna lagen skulle bliva i tillämpningen verkningslös, samt tillkomsten av driftsnämnderna vid sidan av de förutvarande avdelnings- och klubbstyrelserna för fackföreningarna innebära en fara för dualism med ty åtföljande decentralisation. Av denne har vidare gentemot innehållet i 16—18 §§ av lagförslaget anmärkts, att första förutsättningen för införande av en verklig industriell demokrati vore, att arbetarna erhöles medbestämmanderätt i fråga om arbetares antagande och avskedande, om arbetets ledning och fördelning ävensom rätt till säte och stämma i företagens olika styrelser.

*Yttranden
över kommit-
téns be-
tänkande.*

Över kommitténs betänkande hava yttranden infordrats från armé- och marinförvaltningarna, socialstyrelsen, arbetsrådet i viss begränsad del, telegraf-, järnvägs- och vattenfallsstyrelserna samt kommerskollegium, varjämte ett flertal sammanslutningar, representerande arbetsgivar- och arbetarintressen, beretts tillfälle att avgiva yttranden. Av de ifrågavarande myndigheterna hava socialstyrelsen och kommerskollegium ännu icke inkommit med begärda yttranden av anledning, som nedan närmare omförmäles.

Det föreliggande lagförslaget har avstyrkts av såväl *armé- och marinförvaltningarna* som ock *telegraf-, järnvägs- och vattenfallsstyrelserna*, av de tre sistnämnda styrelserna under framhållande bland annat att något behov att genom driftsnämnder bereda arbetarna vidgad inblick i de ekonomiska förhållandena vid de skilda statliga företagen ej erfordrades, då uppgifter därom funnos i annan ordning tillgängliga.

Från samtliga sammanslutningar å *arbetsgivarsidan* har förslaget på

det bestämdaste avstyrkts, därvid bland annat anförts följande: Lagförslaget hela tendens vore att åt den ena parten i en intressekonflikt giva nya vapen i händerna till bekämpande av den andra. Förslaget utgjorde en första etapp på vägen mot ett genomförande på lagstiftningens väg av en tryggad medbestämmanderätt över företagen åt arbetarna. Arbetarnas fackliga organisationer, hos vilka det föreslagna driftsnämndssystemet vore fast förankrat, kunde såsom kamporganisationer icke hava det sanna intresset för det bestående samförstånd, som skulle vara den industriella demokratiens mål. I stället för att åstadkomma en förbättrad samverkan skulle driftsnämnderna otvivelaktigt komma att föranleda ökade slitningar mellan arbetsgivare och arbetare. De tvångsanledningar till driftsrådssystemets införande, som på sin tid givit anledning till systemets införande i vissa länder på kontinenten, förefunnes ej hos oss. De svenska arbetarna hade för övrigt genom sina fackorganisationer redan tillkämpat sig lika mycket inflytande som arbetarna i andra länder med tillhjälp av driftsråd och driftsrådslagar. Men trots dessa landvinningar, som allt mer och mer utvidgats, hade på det industriella området i allmänhet ingalunda förmärkts något tecken till avspänning i arbetstvisterna. Från arbetsgivarsidan i de länder, där driftsnämnder införts, hade lämnats ett enstämmigt omdöme, att rådets tillskapande minskat ordningen och disciplinen på arbetsplatserna, skadat arbetsfreden och minskat produktionen. Ett genomförande av den industriella demokratin måste jämväl leda till ett minskat kapitaltillskott till industrien.

Från *kommunala sammanslutningars* sida har dessutom särskilt anförts, att beträffande den företagarverksamhet, som bedreves av kommunerna, arbetarna liksom alla andra intresserade kommunmedlemmar hade medelbart inflytande över ledningen och möjlighet att i största utsträckning sätta sig in i och följa företagets gång.

Inom *arbetarnas* fackförbundsorganisationer har uppfattningen varit enig i fråga om önskvärdheten att å lagstiftningens väg söker trygga ett ökat inflytande för arbetarna på arbetsföretagens tekniska och ekonomiska ledning, medan däremot meningarna varit mera delade beträffande det föreliggande lagförslaget. Styrelserna för en del fackförbund hava sålunda uttalat sig för att lagförslaget med vissa jämkningar måtte läggas till utgångspunkt för vidare lagstiftning i ämnet. En motsatt uppfattning har åter uttalats av styrelserna för andra fackförbund under förklarande bl. a. att den föreslagna lagen gäve ytterst ringa inflytande åt arbetarna, särskilt beträffande frågor om arbetarnas anställning, men däremot många förpliktelser. Man kunde därför enligt dessa styrelsens mening knappast beräkna, att arbetarna komme att medverka i eller ens intressera sig för driftsnämndsorganisationen i dess föreslagna skick. Lagförslaget ansåges betydelselöst för de mera avancerade yrkesgrupperna, då dessa i sina nuvarande avtal lyckats från arbetsgivarparten frampressa mera betydelsefulla eftergifter än vad de skulle kunna uppnå med tillhjälp av lagförslaget.

För att en verklig industriell demokrati skulle tränga sig fram, erfordrades fortsatt kamp mellan arbetare och arbetsgivare. Röster saknades ej heller för den uppfattningen, att lagförslaget icke komme att befrämja arbetsfreden.

Landsorganisationens representantskap har emellertid enhälligt beslutat att, med framförande av de synpunkter respektive förbundsstyrelser anfört och med särskilt framhävande av att driftsnämnderna böra grundas å fackorganisationerna till förebyggande av dualism dem emellan, begära utarbetande av proposition till lag i ämnet, upptagande även de i nu förevarande motion innefattade tilläggsförslagen.

Yttranden till utskottet från kommerskollegium och socialstyrelsen över förevarande motioner.

Över motionerna har utskottet, i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver, begärt yttranden av kommerskollegium och socialstyrelsen.

Kommerskollegium har i avgivet yttrande anfört följande: Sedan Kungl. Maj:t genom kollegium den 19 december 1923 tillhandakommen remiss anbefallt kollegium att avgiva utlåtande över det föreliggande lagförslaget, hade Kungl. Maj:t den 12 januari 1924 bemyndigat chefen för socialdepartementet att uppdraga åt två personer att under år 1924 företaga en studiereisa i syfte att i Norge, Storbritannien, Tjeckoslovakiet och Österrike taga närmare kännedom om därstädes praktiskt tillämpade former av industriell demokrati ävensom vid dylik tillämpning vunna erfarenheter, och hade departementschefen uppdragit åt byråchefen i socialstyrelsen A. Molin och kommerserådet R. Sohlman att företaga ifrågavarande studiereisa. I avvaktan på resultaten av resan hade kollegium ännu icke kunnat avgiva det genom Kungl. Maj:ts ovan omförmälda remiss anbefallda utlåtandet. På grund härav torde kollegium icke vara i tillfälle att avgiva det av utskottet begärda yttrandet inom sådan tid, att detsamma kunde komma till användning vid behandling av ifrågavarande motion.

Socialstyrelsen har avgivit yttrande av i huvudsak samma innehåll som det av kommerskollegium avgivna.

Motionernas innehåll.

Motionärerna hava under hänvisning till ovannämnda betänkande hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med de av kommittén uppdragna linjerna. I trenne särskilda punkter hava motionärerna emellertid föreslagit utvidgningar av lagförslaget i överensstämmelse med vad som därutinnan ifrågasatts av den fackliga landsorganisationen i dess överförslaget avgivna yttrande. Sålunda har föreslagits *dels* att lagens tillämplighetsområde skulle utsträckas att gälla företag, förutom inom industri och hantverk, jämväl inom transportverksamhet och handel, *dels* att i driftsnämndernas befogenhet (18 §) måtte ingå att taga befattning även med frågor om arbetares antagande och *dels* att straffpåföljd måtte stadgas även för arbetsgivare, som direkt sökte göra lagen overksam antingen

genom att vägra lämna föreskrivna upplysningar eller ock genom att lämna medvetet falska och vilseledande uppgifter.

Att frågan om den s. k. industriella demokratin utgör ett av nutidens allra viktigaste och på samma gång mest svårösta samhällsproblem, erkännes alltmera allmänt. Behovet att finna medel, som kunna leda till samförstånd eller åtminstone ett närmande mellan arbetsgivare och arbetare på grundvalen av gemensamma intressen, gör sig med växande styrka gällande. Varje åtgärd, som kan vara ägnad att avvägbringa ett minskande av spänningen emellan ifrågavarande båda intressegrupper, måste hälsas med uppriktig tillfredsställelse. För samhällslivets lugna utveckling är det utan tvivel av synnerlig betydelse att få till stånd en ordnad samverkan emellan arbetsgivare och arbetare, grundad å den förefintliga intressegemenskapen dem emellan.

Det nu föreliggande, av motionärerna åberopade förslaget till lag om driftsnämnder utgör ett försök att å lagstiftningsväg närmast skapa förutsättningar för en regelbunden förhandling emellan arbetsgivare och arbetare rörande deras gemensamma intresse av produktionens förkovran samt arbetarnas ställning inom produktionsprocessen.

Den ovan lämnade redogörelsen för de över lagförslaget avgivna yttrandena giver emellertid vid handen, att förslaget mötts av motstånd och misstro å såväl arbetsgivaresidan som ock endels inom styrelserna för arbetarnas fackliga organisationer. Den av de kommitterade såsom en förutsättning för en framgångsrik lagstiftning å området angivna betingelsen, att de föreslagna åtgärderna skulle visa sig uppbäras av en tillräckligt stark opinion bland de närmast intresserade synes således åtminstone för närvarande icke finnas för handen.

Vid bedömandet av motionärernas hemställan, att riksdagen skulle i skrifvelse till Kungl. Maj:t, anhålla om utarbetande av en lagstiftning om driftsnämnder i huvudsaklig överensstämmelse med de i förenämnda lagförslag innefattade grundlinjerna med vissa i motionerna angivna tilläggförslag, måste man emellertid taga hänsyn till det läge, vari denna fråga enligt den förut lämnade redogörelsen för närvarande befinner sig. Såsom ovan nämnts hava nämligen socialstyrelsen och kommerskollegium, vilka ämbetsverk ju stå i särskilt intim beröring med hithörande förhållanden, ännu icke haft tillfälle att avgiva yttranden över kommittéförslaget, utan avvakta för ändamålet resultatet av den för någon tid sedan anträdde, flera månader omfattande studieresa till vissa främmande länder, som av representanter för dessa ämbetsverk företagits i syfte att taga närmare kännedom om i nämnda länder praktiskt tillämpade former av industriell demokrati ävensom vid dylik tillämpning vunna erfarenheter. Den pågående studieresan synes utskottet kunna bliva av så mycket större betydelse för bedömandet av ifrågavarande spörsmål, som den av kommittén förebragta utredningen an-

Utskottets
yttrande.

gående hithörande förhållanden i utlandet synes vara byggd huvudsakligen å studium av å området tillgänglig litteratur.

I det läge, vari förevarande fråga sålunda för närvarande befinner sig, synes icke skäl föreligga för riksdagen att nu taga ståndpunkt till den i ifrågavarande lagförslag avsedda, synnerligen ömtåliga och omstridda frågan om driftsnämnder samt såmedelst föregripa slutförandet av den prövning av ifrågavarande förslag, som förestår hos de ämbetsmyndigheter, vilka få anses besitta särskild sakkunskap å området.

Utskottet håller fastmera före, att det är till sakens gagn, att den föreliggande frågan ej, innan utredningen av densamma föreligger i slutfört skick, göres till föremål för prövning och ståndpunktstagande från riksdagens sida.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 juni 1924.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petré*n, *von Sydow*, *Linder**, *greve Spens**, *Tjällgren*, *Sigfrid Hansson* och *Thorberg* samt fröken *Hesselgren**;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar. *Öberg**, *Karlsson* i Gasabäck, *Hage*, *Johanson* i Stockholm*, *Nilsson* i Vibberbo*. *Holmström* i Stockholm och *Carlsson* i Solberga.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Linder*, *Sigfrid Hansson* och *Thorberg*, fröken *Hesselgren* samt herrar *Magnusson* i Kalmar, *Hage* och *Holmström* i Stockholm.